

**Oleg RUSU,**

doctor în drept, lector superior al catedrei drept penal și criminologie  
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

## CAUZELE TRAFICULUI DE FEMEI ÎN CONTEXTUL CRIZEI ECONOMICE ACTUALE

Traficul de ființe umane a ajuns a fi un fenomen catastrofal de răspândit în ultimul deceniu și caracteristic pentru țările din Sud-Estul Europei. Consecințele sociale, economice și morale pe care le suportă o comunitate sunt dintre cele mai nefaste.

Cunoscut ca fenomen încă de pe la finele secolului XIX (odată cu dispariția vânzării de robi), fenomenul a dat naștere diverselor interpretări pînă să ajungă a fi definit într-o variantă cît de cît stabilă și clară. Protocolul privind prevenirea, combaterea și sancționarea traficului de ființe umane, în special a traficului de femei și copii, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva crimei organizate transnaționale, aprobat la 15 decembrie 2000 la Palermo, stabilește că:

„Traficul de persoane înseamnă recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea persoanelor prin amenințare cu forța sau prin folosirea forței sau a altor forme de constrîngere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de putere sau situație de vulnerabilitate sau prin oferirea sau acceptarea de plăți sau foloase pentru obținerea consimțămîntului unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane în scop de exploatare. Exploatarea va include, la nivel minim, exploatarea prostituției altora sau alte forme de exploatare sexuală, muncă sau servicii forțate, sclavie sau practici similare sclaviei, servitute sau prelevare de organe.”[1]

Această definiție permite să se facă o distincție între fenomenul traficului de ființe umane, pe de o parte, și migrație externă legală și prostituție, pe de altă parte, cu care, deseori, este asociat traficul de ființe umane. Elementele care caracterizează traficul de persoane și prin care se distinge de celelalte două fenomene menționate mai sus, sînt situațiile în care se încalcă un șir de drepturi ale omului, cum ar fi:

- demnitatea persoanei;
- libertatea persoanei;
- securitatea persoanei.

Traficul de femei este parte componentă a fenomenului general – traficul de ființe umane și are o varietate mai mare de scopuri, precum: căsătoria forțată, munca forțată, servitute, folosirea forțată în calitate de casnică, munca forțată în sectorul agricol sau industrial, exploatare în industria pornografiei și a sexului, mamă-surogat, etc.

Trebuie evidențiat faptul că nu se poate identifica fenomenul traficului de femei cu cel de prostituție, acesta din urmă presupunând întreținerea benevolă de relații sexuale în scopul obținerii unor beneficii materiale, pe când traficul de femei se caracterizează prin prezența unor forme de exploatare sexuală, secondate de elementul constrîngerii, amenințării și privațiunii de libertate.[2]

Ultimele două decenii au acordat o importanță deosebită cercetărilor referitoare la aspectele care privesc fenomenul social al traficului de persoane și aceasta din cauza incidenței crescute a acestei probleme în majoritatea regiunilor lumii. Literatura de specialitate descrie cu preponderență condițiile de fond și formă care stau la baza exacerbării problematicei traficului de femei, ca problemă socială a întregii lumi.

Traficul de femei este strîns legat de aspectele care privesc procesul economic în contextul globalizării. În multe țări în curs de dezvoltare, contextul globalizant a favorizat stratificarea socială. În acest cadru, multe femei din clasele sociale sărace au încercat să identifice oportunități de ancorare pe piața muncii. Profilul femeilor din acest segment de populație se descrie ca fiind cel corespunzător femeii sărace, care nu are acces la serviciile educaționale, care sînt discriminate pe criterii etnice sau rasiale și care au habitatul într-un perimetru privat de oportunitatea de dezvoltare economică. Pe fondul acestor aspecte, s-a dezvoltat procesul de migrație al femeilor din țările sărace către cele bogate. Se apreciază faptul că economiile din întreaga lume au devenit interdependente la nivel global.

Migrația a favorizat dezvoltarea fenomenului de trafic într-o formă organizată, bazată pe construcția și consolidarea rețelelor de traficanti. Globalizarea a încurajat libera circulație a capitalurilor și deschiderea frontierelor în special pentru activitatea de comerț. Acest fapt a dus la o intensificare a circulației persoanelor în spațiul extrafrontalier. Mai mult, schimbul de informații prin mijloacele tehnologice moderne au diminuat costurile de călătorie și de comunicare, fapt care a permis dezvoltarea rapidă a rețelelor de traficanti. În acest cadru, traficul de femei a cunoscut o creștere extrem de rapidă.[3] După nivelul de profitabilitate această direcție de activitate a criminalității organizate concurează cu astfel de tipuri „tradiționale” de afaceri ilegale cum ar fi traficul de droguri și de arme. Circuitul anual în acest domeniu se estimează în miliarde de dolari.[4]

Așadar, traficul de ființe umane este direct legat de situația socioeconomică a țărilor de origine și de existența unei „piețe” în țările de destinație.

În Republica Moldova, ca în majoritatea țărilor est-europene, tranziția spre o societate democratică s-a dovedit a fi un proces lung și dureros, mai ales din punctul de vedere al securității sociale. Unul dintre efectele acestei tranziții prelungite a fost scăderea calității vieții. Numărul locurilor de muncă a scăzut dramatic, iar rata șomajului a crescut. Datele statistice arată că cele mai afectate sunt femeile, ele fiind primele care își pierd locul de muncă. Pe fundalul sărăciei, lipsei de perspective, a violenței în familie, a apartenenței la familia dezmembrate, multe tinere ajung în situația de a accepta diferite oferte dubioase.

În ultima perioadă economiile europene se prăbușesc una după alta, ratingul celei mai mari economii din lume, cea a SUA, a fost redus. Dacă această situație va continua mai multe luni la rînd, economia Republicii Moldova va resimți cu siguranță efectele crizei. Criza din 2008 a afectat agenții economici. Și atunci, și acum ei și-au

redus numărul de angajați, iar tendința este una în continuare negativă.[5]

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) a avertizat că noile tensiuni economice măresc riscul traficului de persoane. Organizația a făcut apel la o atenție sporită în acest sens. Mai mult, se micșorează sumele de bani trimise familiilor de imigranți, care se află în țara de origine. Împreună cu criza financiară mondială crește și numărul persoanelor aflate în situații disperate și, deci, susceptibile să fie exploatare. Potrivit cifrelor OSCE, la nivel mondial, cel puțin 12 milioane de persoane sînt victime ale traficului de ființe umane, acesta fiind însoțit frecvent de violente fizice și/sau sexuale.[6]

Cercetătorul ucrainean Crivoșeev S., bazîndu-se pe rezultatele studierii dosarelor penale, în procesul căruia a reușit să generalizeze informația despre aproximativ o sută de victime, precum și opiniile colaboratorilor organelor de drept, constată, că victimele traficului de ființe umane se încadrează relativ ușor într-o anumită tipologie evidențiată printr-un șir de semne care le sînt caracteristice.[7, p.19-21]

Conform autorului sus indicat primul semn este că victime ale traficului de ființe umane, de regulă, sînt femei tinere cu vîrsta de la 17 pînă la 25 de ani. Victimele care nu se încadrează în limitele respective de vîrstă, prezintă doar o excepție. Al doilea semn – atractivitatea fizică a majorității victimelor pe care o menționează colaboratorii operativi și cei din anchetă. Al treilea semn caracteristic S. Crivoșeev indică starea materială precară a familiei, din care provin aproximativ 85% din victime. Al patrulea semn – mai mult de jumătate din aceste femei tinere au crescut în familii incomplete. Al cincilea semn – aproximativ 30% din victime au la întreținere mama, tatăl fie sora, fratele sau propriii copii minori. Către al șaselea semn cercetătorul referă nivelul de instruire scăzut al victimelor: în cel mai bun caz școala medie iar în unele cazuri și studii medii nefinisate. Al șaptelea semn – în momentul recrutării toate femeile erau fără loc de muncă, iar cea mai mare parte din ele în, general nu au lucrat vreodată.

Portretul victimei ne oferă nu numai o închipuire mai clară despre faptul cum arată și din ce grup social face parte ea, prin prisma mediei statistice, dar și posibilitatea de a trage concluzii despre faptul care sunt circumstanțele din exterior ce au făcut-o să accepte propunerea traficantului, precum și despre faptul ce grup social și de ce este mai vulnerabil sub aspectul comerțului cu sclavi (grupul de risc). În acest context pot fi identificate cauzele principale ale traficului de femei:

1. Nivelul de trai – cele mai multe dintre victime aparțin unor familii în care unul dintre părinți, sau chiar ambii, sunt șomeri, confruntându-se cu mari dificultăți materiale, sau ele însele au o situație familială grea, fiind abandonate de soți și avînd copii în întreținere.

2. Șomajul – o altă cauză importantă a traficului o reprezintă rata mare a șomajului. Lipsa locurilor de muncă și slaba lor calificare fac ca femeile să cadă în capcana traficantilor. Trebuie evidențiat aici și nivelul scăzut al salariilor, care nu acoperă minimul necesităților. În multe situații, aceste persoane, dacă își găsesc un loc de muncă, sunt angajate fără documente oficiale și sunt prost plătite.

3. Educația – cele mai multe dintre fetele care sunt traficate nu și-au încheiat ciclul obligatoriu de educație. Ele nu au o calificare adecvată, nu au experiență pe piața muncii și, astfel, sunt mai vulnerabile. Vulnerabilitatea este invers proporțională cu

nivelul de educație. Lipsa de educație le face pe victime să poată să se orienteze în țările de destinație numai spre munci care nu cer îndemnare și pricepere foarte mare și, deci, sunt prost plătite, sau spre locuri de muncă temporare, desfășurate în condiții precare.

4. Mediul familial – femeile provin, în general, din familii în care alcoolismul, conflictele și antecedentele penale sunt o constantă, ca și lipsa afecțiunii parentale. De această situație familială profită mulți dintre traficanți, care mimează față de victime interese de natura afectivă, în momentul racolării. Multe dintre victime încearcă să scape dintr-un mediu familial dominat de violență sau un mediu familial prea constrângător.

5. Existența unui model de succes – una dintre cauzele cele mai importante o reprezintă modelul de reușită în viață pe care victimele îl au. Din analiza cercetărilor întreprinse în domeniul traficului de femei a reieșit că principala cauză a migrației o reprezintă nu lipsa mijloacelor de trai, ci percepția indivizilor vizavi de posibilitățile lor de autorealizare în țara de origine. Un mediu în care oportunitățile oferite generației tinere sunt extrem de reduse, iar șansele de angajare sunt mici, îi face pe cei mai mulți să considere că nu se pot realiza decât în străinătate. Multe dintre tinere au fost expuse la povești despre migrația de succes, ceea ce le crește gradul de vulnerabilitate.[8]

Ca factori facilitatori ai traficului pot fi evidențiați:

1. Veniturile/satisfacția față de venituri – salariile foarte mici oferite în țară le determină pe multe dintre femei să plece în străinătate, în speranța unor câștiguri mai mari.

2. Factori endogeni, care se constituie la nivel individual în predispoziții pentru o astfel de orientare ocupațională:

– Deficiențele structurale ale personalității persoanelor implicate în trafic: tarele moral – caracteriale, labilitatea psihică, alienarea, orientarea anti-socială;

– Consecințele debutului vieții sexuale din perioada adolescenței, precum și ale agresării sexuale anterioare.

3. Dorința de realizare și independență – lipsa locurilor de muncă și lipsa unui venit fac ca femeile să depindă, financiar, de părinți sau de soți; astfel, ele cad în capcana traficantilor, care le promet venituri substanțiale care să le permită să fie independente față de soți sau părinți. În plus, ele doresc să scape dintr-un mediu familial caracterizat de violență, unde sunt abuzate sau neglijate.

4. Rezidența într-o aglomerare urbană – conform cercetărilor, fetele care locuiesc în mediul urban sunt mai predispuse la a cădea în capcana traficantilor. În localitățile urbane mari, controlul social este redus. În cadrul comunităților mici, există un set de sancțiuni asociate normelor comunitare tradiționale.

5. Locuire într-un mediu instituțional – fetele care au trăit în mediul instituțional cad în capcana traficantilor, datorită faptului că la vârsta de 18 ani, când părăsesc instituțiile nu au locuință și nici un loc de muncă de unde să obțină venituri.

6. Vârsta – femeile care cad cel mai repede pradă traficantilor au vârste cuprinse între 15 și 25 de ani.

7. Expunerea la povești de migrație de succes – experiențele de migrație de succes prezentate de mass-media sau de către cercul de cunoscuți generează reprezentări sociale asupra unor destinații văzute ca salvatoare, pentru starea în care se află victimele.

8. Legislația lacunară și insuficient armonizată cu normele internaționale – legislația nu prevede sancțiuni pentru traficanți și, mai ales, nu oferă soluții pentru victime. Femeile traficate, care reușeau să scape, nu intrau într-un program de protecție a victimelor și de aceea, de multe ori, cădeau pradă răzbunării traficantilor.

9. Ineficiența controlului, fapt contrabalansat de acțiunile din ce în ce mai bine organizate ale crimei transfrontaliere.[8]

Cu toate că se știe că traficul de femei este semnificativ, dimensiunile precise ale acestuia sînt puțin cunoscute; majoritatea statisticilor sunt estimative și nu sînt suficiente detalii privind informațiile cu privire la victime, precum și experiența din domeniului traficului de femei fiind insuficientă pentru a crea un tablou real la nivel național. Lipsa unei astfel de informații la nivel regional, de asemeni limitează înțelegerea complexității și interconexiunii fenomenului regional al traficului de femei.

Insuficiența unor date concrete privind problema respectivă complexă, multi ramural inhibă semnificativ practicienii și politicienii de a formula intervenții anti trafic, precum și politici respective.

În traficul cu femei este nevoie de un răspuns prompt, printr-o legislație eficientă și o combatere reală a acestui fenomen, care afectează atât imaginea Republicii Moldova în lume, cât și credibilitatea politicii de respectare a drepturilor omului și de protejare a cetățeanului.

Din punct de vedere legislativ, au fost adoptate o serie de reglementări care să conducă la prevenirea și combaterea fenomenului. Însă nu este de ajuns, deoarece fiind un fenomen care aparține crimei organizate, este greu de controlat.

În acest context, în scopul înlăturării cauzelor traficului de femei, considerăm necesar de a spori eforturile statului dar și a întregii societăți în următoarele direcții:

- întreprinderea unor măsuri de stimulare a creării de noi locuri de muncă, oferite angajatorilor;
- stimularea includerii în strategiile sectoriale a unor obiective specifice de prevenire/absorbție a sărăciei, de promovare a incluziunii sociale;
- instituirea unor măsuri pentru evitarea degradării nivelului de trai
- garantarea accesului efectiv, în mod deosebit al tinerilor, la drepturi elementare și fundamentale, cum sunt: dreptul la un loc de muncă, la o locuință, la asistență medicală, la educație;
- instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a marginalizării sociale și mobilizarea instituțiilor cu atribuții în domeniu:
- adăposturi pentru victime, asistare psihologică, programe de recalificare și reintegrare socială.

### **Referințe:**

1. Convenția ONU împotriva Crimei Organizate, 2000 // [http://www.onuinfo.ro/documente\\_fundamentale/instrumente\\_internationale/conventia\\_impotriva\\_crimei\\_organizate\\_transfrontaliere/](http://www.onuinfo.ro/documente_fundamentale/instrumente_internationale/conventia_impotriva_crimei_organizate_transfrontaliere/)
2. *Traficul de femei – parte componentă a traficului de persoane* // <http://manguoca.blogspot.com/2008/04/traficul-de-femei.html>
3. Anghel Alina, *Traficul de femei în scopul exploatării sexuale. Analiza modelelor de*

*integrare socială a victimelor în România* // <http://www.unibuc.ro/studies/Doctorate2010Ianuarie/Anghel%20Alina%20>

4. Басецкий И.И., *Преступность: опыт координации противодействия: монография*, Академия МВД Республики Беларусь, 2001, 827 с.
5. Moldova va fi afectată de criza economică mondială, prognozează experții <http://www.contabilsef.md/libview.php?l=ru&idc=13&id=3832>
6. Criza economică mărește riscul traficului de persoane // <http://www.newz.ro/stire/91976/osce-criza-economica-mareste-riscul-traficului-de-persoane.html>
7. Кривошеев С., *Обзор механизмов, средств и правоохранительных мер для борьбы с торговлей людьми в Украине*, Киев, 2001, с. 19-21. (112 с.)
8. Petrescu Claudia, *Traficul de femei – o problemă a societății moderne* // <http://www.revistacalitatea vietii.ro/2005/cv-3-4-05/4.pdf>